

TÜRÜK

Uluslararası Dil, Edebiyat

ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2018, Yıl:6, Sayı:15

Geliş Tarihi: 11.11.2018

Kabul Tarihi: 21.12.2018

Sayfa: 337-357

ISSN: 2147-8872

BİR SÛFİNİN SILAYA VUSLATINDAN GÜNÜMÜZE: MANİSA-AKHİSAR ÇAĞLAK MESİRESİ/FESTİVALİ

Sagıp Atlı*

Özet

Manisa'nın köklü bir geçmişe sahip ilçelerinden biri olan Akhisar, tarih boyunca Hititler, Akadlar, Lidyalılar, Bizanslılar, Saruhanoğulları ve Osmanlı Devleti gibi farklı kavimlerden devlet ve beyliklere ev sahipliği yapmıştır. Tarihî geçmişi ve bulunduğu coğrafi konumu itibarıyla her dönem cazibe merkezlerinden biri olan Akhisar'da birçok âlim, şair, mutasavvıf gibi topluma yön veren önemli şahsiyetler yetişmiştir. Akhisar'da yetişen mutasavvıflardan birisi, H.851-M.1447-1448/H.937-M.1530-1531 yılları arasında yaşamış Şeyh İsâ'dır. Toplum nazarında önemli bir yere sahip olan Şeyh İsâ'nın eğitimini tamamlayıp Akhisar'a dönüşü münasebetiyle yöre halkı tarafından H.881/1476-1477'de Çağlak Deresi'nde bir kutlama yapılmıştır. O yıldan itibaren her sene aynı tarihlerde düzenlenerek geleneksel hâle getirilen Çağlak Mesiresi, günümüzde çağın şartları ve toplumun ihtiyaçlarına göre daha geniş kapsamlı hâle getirilerek festival şeklinde kutlanmaktadır.

Bu yazıda Manisa'nın Akhisar ilçesinde ilk zamanlar mesire olarak kutlanan daha sonra kapsamı genişletilerek festivale dönüştürülen ve 2018 yılında 559'uncusu tertip edilen Çağlak Mesiresi/Festivali ele alınmıştır. İlk önce mesirenin ortaya çıkmasına vesile olan Şeyh İsâ'nın hayatı hakkında bilgi verilip türbesi tanıtılmış, türbesi etrafında ortaya çıkan inanç ve uygulamalar aktarılmıştır. Ardından Çağlak Mesiresi/Festivali'nin yapısı; adlandırılması, zaman, mekân, yiyecek ve içecekler, eğlence şekilleri/aktiviteler, giyim-kuşam düzeni, işlevleri ve icra düzeni/programı başlıkları altında ele alınarak açıklanmıştır. Yazının son bölümünde 2010 yılında kardeş festival ilan edilen Akhisar

* Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Halk Bilimi Ana Bilim Dalı, orcid.org/0000-0003-2692-5194, sagipatli@hotmail.com

Çağlak Festivali ve Bosna Hersek Ayvaz Dede Şenlikleri ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Manisa, Akhisar, Şeyh İsa, Çağlak Mesiresi/Festivali, Ayvaz Dede.

**FROM A SUFI'S REUNION WITH HIS HOMELAND TO THE PRESENT:
MANISA-AKHISAR CAGLAK PROMENADE/FESTIVAL**

Abstract

Akhisar, which is one of the districts of Manisa with a deep-rooted history, hosted states and principalities from different communities such as the Hittites, Akkadians, Lydians, Byzantines, Sarukhanids and the Ottoman Empire. One of the centers of attraction in every period due to its historical background and geographical location, Akhisar brought up many important figures like scholars, poets, and sufis who helped shape the community. One of the Sufis of Akhisar, Sheikh İsa lived between 851 H.-1447-1448 A.D./936 H.- 1530-1531 A.D. A celebration was held at the Caglak Creek in 881 H./1476-1477 A.D. by local people because Sheikh İsa who had an important place within the community returned to Akhisar this year after completing his education. The Caglak Promenade, which has been traditionalized and organized on the same dates every year since that time, is celebrated in the form of a festival, and has become more comprehensive in accordance with the conditions of the age and the needs of the society nowadays.

In this article, Çağlak Promenade/Festival, which was at first celebrated as a promenade in Akhisar district of Manisa and later turned into a festival, and which was held for the 559th time in 2018, is discussed. Firstly, information about the mausoleum and the life of Sheikh İsa, which was instrumental in the emergence of the promenade, is introduced and the beliefs and practices that emerged around the mausoleum are transferred. Next, the structure of Çağlak Promenade/Festival is explained under the subtitles of name, time, place, food and beverages, entertainment forms/activities, clothing-organization scheme, functions and execution order/program. In the last part of the article, the relationship between Bosnia and Herzegovina Ayvaz Dede Festival and Akhisar Çağlak Festival is examined which were declared to be sister celebrations in 2010.

Keywords: Manisa, Akhisar, Sheikh İsa, Çağlak Promenade/Festival, Ayvaz Dede.

Giriş

Dünyadaki toplulukların büyük çoğunluğu kendileri için önem arz eden bazı tarihlerde ya da dönemlerde çeşitli kutlamalar yapmaktadır. Bu kutlama dönemleri; bir mevsimden diğerine ya da hayatın bir döneminden diğerine geçiş zamanları, tarihi olayların yıldönümleri,

bir kahramanın ya da tanrının doğum ya da ölümünün efsanevî günü, bir din liderinin ya da toplumun kurucusunun sembolik olarak sahneye konması olabilir. Bunun dışında yaşayan bir kişiyi, grubu ya da toplumsal bir olayı, içine şölen ve eğlence katarak kutlamak da olabilir. Kutlamalar içeren, özel bir öneme sahip, belirli zamanlarda/dönemlerde tekrar eden bu etkinliklere festival adı verilmektedir (Smith 2009: 341).

Festivaller karakteristik belirleyici niteliklere sahip etkinliklerdir. Takvimsel olarak düzenlenmiş belirli aralıklarla meydana gelirler. Kapsamı itibarıyla yerel ya da ulusaldırlar. Kolektif olağanüstü olaylar olup grup yaşamında kökleşmiş amaçlara hizmet ederler. Karşılıklılık ve paylaşılan sorumluluk sistemleri, saygınlık ve üretimin dağıtımını aracılığıyla festivale katılımı ve katılımın devamlılığını sağlar. Pek çok festival kişisel dini bağlılık veya kişisel icra için fırsat yaratır. Festivallerin diğer amaçları; atalara tapma ya da kutlama, yüksek değerdeki hüner ve yeteneklerin icrası veya grup mirasının ifade edilmesi aracılığıyla grup kimliğinin dışa vurumudur (Stoeltje 2009: 334).

Bu yazıda Manisa'nın Akhisar ilçesinde ilk zamanlar mesire olarak kutlanan daha sonra kapsamı genişletilerek festivale dönüştürülen ve 2018 yılında 559'uncusu tertip edilen Çağlak Mesiresi/Festivali ele alınmıştır. İlk önce mesirenin ortaya çıkmasına vesile olan Şeyh İsa'nın hayatı hakkında kısa bilgi verilip türbesi tanıtılmış, türbesi etrafında ortaya çıkan inanç ve uygulamalar aktarılmıştır. Ardından Çağlak Mesiresi/Festivali'nin yapısı; adlandırılması, zaman, mekân, yiyecek ve içecekler, eğlence şekilleri/aktiviteler, giyim-kuşam düzeni, işlevleri ve icra düzeni/programı başlıkları altında ele alınmıştır. Son bölümde 2010 yılında kardeş festival ilan edilen Akhisar Çağlak Festivali ve Bosna Hersek Ayvaz Dede Şenlikleri ilişkisi üzerinde durulmuştur.

1. Şeyh İsa'nın Hayatı ve Türbesi

1.1. Hayatı

Asıl adı Şeyh İsa Mecdüddîn-i Akhisar-i Saruhanî veya Mecdüddîn İsa-yı Saruhanî olan Şeyh İsa, 9 Muharrem H. 851-M.1447-1448'de Akhisar'da doğmuştur. Dört yaşında Kur'an sürelerini öğrenmiş, yedi yaşında Kur'an-ı Kerim'i hatmetmiş, on iki yaşında ise namazlarını tam kılmaya başlayan Şeyh İsa, yirmi beş yaşında Bayramiyye tarikatına intisap etmiştir. İki yıllık hizmet ve halvetinin ardından şeyhi tarafından hilafet verilip Akhisar'a gönderilmiştir. Dört yıl sonra tekmi-i tarik etmek için Kayseri'deki Bayramî şeyhi Şeyh Kâsım'ın yanına gider ve eğitimini tamamlayıp Akhisar'a döner. İki evlilik yapan Şeyh İsa'nın ilk evliliğinden Hızır isminde bir oğlu olur. İlk eşinin vefatından sonraki evliliğinden de Abdi, Fethi, İlyas adında üç oğlu dünyaya gelir fakat bunlardan İlyas hariç diğerleri kendisi hayattayken vefat eder. Hac vazifesinin dışında irşad faaliyetleri gereğince Bağdat, Halep, Şam, Musul, İran, Bursa, Aydın, Karaman ve Sivas gibi birçok yere seyahat etmiştir. Şeyh İsa, elli beş sene hilafet seccadesinde oturmuştur (İlyâs İbn-i İsa Akhisarî Saruhanî 2003: 3-5). Seksen yedi yıl ömür süren Şeyh İsa, H. 937-M.1530-1531 yılında Perşembe günü vefat etmiş ve vasiyeti üzerine evine defnedilmiştir (İlyâs İbn-i İsa Akhisarî Saruhanî 2003: 251).

1.2. Türbesi

Çalışmamıza konu olan Şeyh İsa Türbesi, Manisa'nın Akhisar ilçesinin Şeyhisa Mahallesi'nde bulunmaktadır. Türbe, Şeyh İsa'nın vefatından üç yıl geçtikten sonra H. 940-M. 1533-1534 yılında oğlu İlyas Çelebi tarafından kabri üzerine yaptırılmıştır (İlyâs İbn-i İsa Akhisarî Saruhanî 2003: 251). Türbe ve mescid 1999 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiş ve günümüzdeki son hâlini almıştır. Türbede iki ayrı odada iki tane sanduka bulunmakta olup birisi Şeyh İsa'ya diğeri de oğlu İlyas Çelebi'ye aittir. Türbenin yanında bulunan ve Şeyh İsa'nın ders verdiği, namaz kıldırıldığı mescid H.836/1432 yılında yapılmıştır. Günümüzde ise Din Hizmetleri Danışma Bürosu olarak kullanılmaktadır. Ayrıca burada kadınlara yönelik Kur'ân-ı Kerîm kursu da verilmektedir (K.K.4).

Türbenin sağ tarafında etrafı duvarla çevrili küçük bir hazire mevcuttur. Hazirede yörede yaşamış önde gelen kişilerin mezarları bulunmaktadır. Bu hazire 1964 yılında, türbenin yanındaki caminin yerinden, şimdiki yerine taşınmıştır (K.K.2). Önceden atıl durumda olan mezar taşları ise 1999 yılında türbe restore edilirken mezarların üzerine rastgele dikilmiştir. Türbedeki caminin yapımına 1964'te başlanmış ve 1970'te cami ibadete açılmıştır. Caminin yanında şadırvan da bulunmaktadır (K.K.4).

Şeyh İsa'nın hem yazılı kültürdeki hem de sözlü gelenekteki menkıbevî hayatının ve özellikle de kerâmetlerinin anlatılmasıyla birlikte zaman geçtikçe onun toplum nazarındaki manevî değeri daha da artmıştır. O, sadece yaşadığı dönemde değil öldükten sonra da insanların gönlünde sevgi ve saygısı devam eden Allah dostudur. Onun türbesi, vefatından günümüze kadar hem bölge halkı hem de farklı yerlerden gelen misafirler tarafından ziyaret edilmektedir.

Şeyh İsa Türbesi etrafında zamanla birtakım inanç ve uygulamalar ortaya çıkmıştır. Bunların bir kısmı günümüzde devam ederken bir kısmıysa unutulmuş uygulamaya dışı kalmıştır. Hem yazılı kaynaklardan hem de kaynak kişilerden derleyerek tespit ettiğimiz inanç ve uygulamalar, varsa değişikliklerle birlikte, açıklanacaktır.

İlçe merkezi ve çevre bölgelerden gelen ziyaretçilerin en yaygın olarak yaptıkları Şeyh İsa Türbesi'ne oğlak, kuzu gibi kurban/adak adamaktır. Ziyaretçilerin kurban adalarının sebepleri arasında; ev ya da araba almak, çocuk sahibi olmak, iş kurmak, oğlunu/kızını evlendirmek, sevdiğine kavuşmak, işe girmek gibi herhangi bir isteğinin yerine gelmesi sayılabilir. Kesilen hayvanların etleri mahalleliye ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılırdı. Fakat günümüzde bu şekilde bir uygulamanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bunun yerine maddî bağış kabul edilmektedir. Bu paralar da hem türbe ve caminin ihtiyaçları için harcanmakta hem de ihtiyaç sahiplerine verilmektedir (K.K.1, 4).

Türbeye mum yakılarak, bez ve çaput bağlanarak adak adanır. Özellikle Şeyh İsa'nın sandukasının bulunduğu yerin penceresinin önüne dışarıdan her gece mum yakıldığı bilinmektedir. Ayrıca sandukanın önüne, üzerine ya da yanına pirinç gibi yiyecekler konulup belirli bir süre bekledikten sonra alınır. Bu şekilde o yiyeceğin ve onun girdiği evin bereketli olacağına inanılır. Günümüzde türbe etrafında bu tür uygulamaların yapılmadığı tespit edilmiştir (K.K.1, 4).

Türbeyi ziyaret edenler arasından tespihini sandukanın üzerine bırakıp birkaç gün sonra alanlar vardır. Bu şekilde türbede bırakılan tespihin kişinin yanında taşıdığı ve onunla zikirde bulunduğu sürede kendisine manevî bir rahatlama sağlayacağı inancı vardır. Bu uygulama hâlâ devam etmektedir. (K.K.4)

Günümüzde cami ve türbenin yakınında bir hayırseverin yaptırdığı küçük bir yer vardır. Burası adak yeri olarak belirlenmiş ve çeşitli hayır yapanlar burayı kullanmaktadır. Hayır ya da adaklar çoğunlukla cami ve türbeye gelenlerin çok olduğu Cuma günleri yapılmaktadır (K.K.1, 4).

Şeyh İsmâ'nın manevî etkisi sadece kendisini ziyaret edenlerde değil, ziyaretine gelemeyenler üzerinde de görülmektedir. Şeyhisa Mahallesi muhtarı Zarif Süzgül'ün verdiği şu bilgiler bunu doğrulamaktadır: “Manisa dışından bir kişi bana mektup gönderdi. Ama mektubu çekinerek, korkarak yazmış. Mektupta ismi yok. Gelme imkânı olmadığı için benden yapmam için istekte bulunmuş. Ben de istediğini yaptım. Mektubu hâlâ saklıyorum. Kadın, rüyasında beni görmüş, Şeyh İsmâ'ya bir hayır yapmak istiyor. Beni vekil ediyor. Benden yardım istedi.” (K.K.1)

Mektubun içeriği şu şekildedir: “*Muhtar abi sizden bir ricada bulunacağım. Ben sizin oraya gelemiyorum. Annem yok, çok dışlanıyor, horlanıyorum. Çok üzüldüm ama rüyamda sürekli mektup attıktan sonra türbenin yani sandukanın üzerine dileğimin yazılı olan kâğıt konulsun denildi. Koyu yeşil elime verildi ve dileğim olmuş abi. Şeyh İsmâ ve İlyas türbesiydi ve sizin adınız söylendi. Rüyamda sürekli gördüğümde Allah'ımın bir lütfu olduğunu düşünüyorum. Sizden ricam kâğıda yazdığım dileğimi türbenin üzerine koyup selamımı söyler misiniz? Onlar duyar çünkü Allah dostları ölmez şehitler gibidir. Ne olur Allah aşkı için yardım edin, sizin mahallenizde Şeyh İsmâ Camii'nde hakkınızı helal ediniz. Kâğıttaki yazılan dileğimi türbenin üstüne koyarken Allah'tan Birgül kardeşimiz için Allah'tan isteyin deyin ne olur. Dileği de rüyamda görmüştüm.*”¹

2. Akhisar Çağlak Mesiresi/Festivali

2.1. Mesirenin/Festivalin Adlandırılması

Mesire Türkçe Sözlük'te; “*Gezinti yeri, gezilecek yer*” (2009: 1377), festival ise “*1. Bir bölgenin en ünlü ürünü için yapılan gösteri, şenlik; 2. Dönemi, yapıldığı çevre, katılanların sayısı veya niteliği programla belirtilen ve özel önemi olan sanat gösterisi, 3. Düzensiz toplantı, curcuna*” (2009: 692) şeklinde tanımlanmıştır. Kelimelerin anlamlarından da anlaşılacağı gibi mesire dar, festival ise daha geniş kapsamlı bir etkinliktir. Yapılan organizasyonların süreleri ve içerikleri de isimleriyle paralellik göstermektedir. Daha önceden Çağlak Mesiresi olarak kutlanan etkinlik günümüzde Çağlak Festivali'ne dönüştürülmüştür. Etkinliğin hem isimlendirilmesinde hem de içerik ve süresinde bir değişme olmuştur.

Çağlak Mesiresi, adını Akhisar'ın kuzeydoğusundaki Kargın Köyü yakınlarında bulunan Çağlak Deresi'nden almaktadır. Şeyh İsmâ eğitimini tamamlayıp Akhisar'a dönüşü esnasında H. 881/1476-1477 yılında Çağlak Deresi civarında konaklar. Şeyh İsmâ'nın orada bulunduğunu öğrenen yöre halkı onu ziyarete gelirler ve orada 17 gün boyunca kutlamalar

¹ Mektubun aslı Şeyhisa Mahallesi muhtarı Zarif Süzgül'de bulunmaktadır.

yapılır. Bu tarihten itibaren Şeyh İsa'nın Akhisar'a dönüşü aynı yerde her yıl Çağlak Mesiresi adıyla kutlanmaya başlanır (Müderrişoğlu [ty]: 8).

1999 yılında Şeyhisa Mahallesi muhtarı Zarif Süzgün'ün öncülüğünde ve Akhisar Belediyesi'nin desteğiyle yaklaşık 1960'lardan itibaren kesintilere uğrayarak yapılan Çağlak Mesiresi tekrar düzenli ve geniş kapsamlı bir şekilde tertip edilmeye başlanır (K.K.1). Ardından Akhisar Belediyesi'nin düzenlediği Çağlak Mesiresi isim değiştirerek 2005-2011 yılları arasında "Çağlak Festivali ve Zeytin Şenlikleri" adıyla, 2012-2018 arasında ise "Çağlak Festivali" ismiyle kutlanmıştır. Ayrıca Çağlak Festivali, 2013'ten beri "Çağlak: Akhisar'ın Festival Hali" temasıyla düzenlenmektedir (URL12: 15.11.2018).

Festivalin adlandırılmasından da anlaşılacağı üzere kapsamı genişletilmiş ve mesireden festivale bir dönüşüm sağlanmıştır. Festival programına Akhisar'ın yöresel ürünlerinden zeytin de farklı şekillerde dâhil edilmiştir.

2.2. Zaman

Çağlak Mesiresi, ilk olarak H. 881/1476-1477 yılında Şey İsa'nın Kayseri'de Şeyh Kâsım'ın yanındaki üç aylık eğitiminin ardından memleketine dönüşü vesilesiyle kutlanmıştır. Mesirenin ortaya çıkması tespit edebildiğimiz kadarıyla yazılı ve sözlü kaynaklarda iki farklı şekilde anlatılmaktadır. Birincisi; eğitimini tamamlayıp Akhisar'a dönen Şeyh İsa, ilk önce ilçenin doğusunda bulunan Kargın Köyü'nün altında ve Çağlak Deresi civarında ağaçlık bir yerde konaklar. Şeyh İsa'nın orada bulunduğunu öğrenen Kargın Köyü sakinleri onu ziyarete gelirler. Ertesi gün çevre köylerden ve Akhisar'dan da yüzlerce kişi Şeyh İsa'yı ziyaret eder. Şehirden ve köylerden birçok hediye getirilir ve iki deve ile ondan fazla koyun olmak üzere birçok kurban kesilir. Ayrıca 24 kazan keşkek pişirilip yüzden fazla sofraya altı kişi oturur. Mevsimin ilkbahar ve ziyaretçi sayısının fazla olmasından dolayı Şeyh İsa 17 gün burada konaklar. Ardından 18. gün binlerce kişiyle birlikte def ve kudüm gibi çalgılar eşliğinde merasimle kasabaya girip hâlen kendi adıyla bilinen Şeyhisa Mahallesi'ndeki mescidine girer. O yıldan sonra bu avdet merasimi çeşitli etkinliklerle her sene kutlanmaya başlanır (Müderrişoğlu [ty]: 8-9).

Çağlak Mesiresi'nin ortaya çıkmasıyla ilgili ikinci görüş: Akhisar halkı şehrin kuzey doğusuna isabet eden Kayseri yolu üzerindeki Çağlak bölgesine Şeyh İsa Hazretlerini karşılamaya çıkıyor. Şeyh İsa gelene kadar tam on yedi gün bekliyorlar. Bu bekleme süresi içinde Çağlak Deresi kıyısında oturuyorlar. Hasköy, Çoruk Köyü, Şehitler Köyü, Karasonya Köyü, Eceler Köyü, Araplar Köyü ve başka bazı dağ köylüleri, Çağlak'ta bekleyen Akhisarlılara yemekler yapıp getiriyorlar. Keşkek, bulgur pilavı, nohut, fasulye, dolma, sarma, lokma, börek, çörek, zerde tatlısı gibi evlerinde ne varsa oraya getirip ikram ediyorlar. Toplu hâlde yeniyor yemekler. Bekleme sırasında canları sıkılmasın diye erkekler güreş tutuyorlar, cirit oynuyorlar, at yarışı yapıyorlar. Vakit geçirmek için kadınlar da yöresel oyunlar oynuyorlar. Nihayet on yedinci gün Şeyh İsa Hazretleri ve on derviş görünüyor. Büyük bir sevinç, ortalık bayram yerine dönüyor. Ve üç gün daha orada şölen devam ediyor. Yaşlılar gençler eğleniyorlar. Sonra hep beraber tekbir getirerek iki buçuk kilometre

mesafedeki Akhisar'a yola çıkıyorlar. Bir saatlik mesafedeki Akhisar'a geliyorlar yavaş yavaş (Tuna 2018: 151; K.K.1).

Osmanlı Devleti döneminde takriben 19. yüzyılın ikinci yarısında Akhisar'da görevli bulunan kaymakam tarafından maddi israf olarak kabul edildiği için Çağlak Mesiresi'nin kutlanması yasaklanmıştır. Çağlak Deresi'nin yolu jandarmalar tarafından kapatılarak halkın geçişi engellenmek istenmiştir. Fakat halk bu kordonu taş ve sopalarla aşırıp Çağlak Deresi'ne ulaşarak kutlama yapabilmıştır. Güvenlik kordonunu aştıktan sonra aşağıdaki dizeleri söyleyerek Çağlak Deresi'ne gitmişlerdir:

Varıyoruz Çağlak Deresi

Halt etmiş Akhisar ağası (Müderrişoğlu [ty]: 23-24)

Çağlak Festivali'nin kutlanma tarihi ve süresi konusunda net bir durum söz konusu değildir. Geçmişten günümüze kadar festivalin düzenlendiği tarihlerin farklılık göstermesinde hava şartları, resmî tatiller, terör ve deprem gibi toplumsal olayların yaşanması, katılımcıların/izleyicilerin durumu ve organizasyonu tertip eden kurumun inisiyatifleri gibi bazı faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Cumhuriyet döneminin başlarında daha çok Mart ayının ortalarında yapılırken günümüzde ise genellikle Mayıs ayı içerisinde festival şeklinde kutlanmaktadır. Ayrıca bazı yıllar birkaç günde kutlanırken günümüzde bu sürenin bir haftayı aştığı görülmektedir. Buradan hareketle festivalin kutlanma tarihinin zaman içerisinde değiştiği de ortaya çıkmaktadır.

Cumhuriyet döneminde nevrüz kutlamaları çerçevesinde Çağlak Mesiresi kutlamaları devam etmiştir. Çağlak Mesiresi 9-22 Mart 1924 tarihleri arasında kutlanan Nevruz gününde, 1930'da 21 Mart'ta, 1932'de ise Nevruz günü 22 Mart'a denk gelmesine rağmen civar kaza ve vilayet halklarının da katılmasını sağlamak amacıyla Akhisar Belediyesi tarafından Çağlak Mesiresi'nin 25 Mart'ta kutlanması kararlaştırılmıştır. Fakat 25 Mart gününde havanın kar yağışlı olması nedeniyle mesire 1 Nisan 1932 Cuma günü gerçekleştirilmiştir (Ayaz Çoban 2016: 171-172). Daha önceleri Çağlak Festivali bahar bayramı gibi kutlanmış ve Şeyh İsâ ile bağlantısı yöre halkı tarafından kurulmamıştır. 1999-2004 yılları arasında Zarif Süzgül'ün öncülüğünde Akhisar Belediyesi'nin desteğiyle ilk önce Şeyh İsâ Türbesi'nde anma programı ve kısa etkinlik şeklinde, 2005'ten itibaren de Çağlak Deresi'nde Mayıs ayı içerisinde festival şeklinde kutlanmaya başlanmış ve festivalin açılışı da Şeyh İsâ'nın türbesinde yapılmaktadır (K.K.1). 2005'ten sonra Çağlak Mesiresi/Festivali, Akhisar Belediyesi tarafından geçmiş yıllara göre yeni etkinlikler ilave edilerek geniş kapsamlı olarak düzenlenmektedir. 2005'te 20-29 Mayıs'ta, 2006'da 14-21 Mayıs'ta, 2007'de 25 Mayıs-02 Haziran'da, 2008'de 19-25 Mayıs'ta (URL1: 26.02.2018), 2009'da 23-31 Mayıs'ta, 2010'da 22-30 Mayıs'ta, 2011'de 23-29 Mayıs'ta, 2012'de 21-27 Mayıs'ta (URL13: 26.02.2018), 2013'te 25 Mayıs-1 Haziran'da (URL2: 26.02.2018), 2014'te 26 Mayıs-1 Haziran olarak planlanan festival programı Soma'daki kömür madeni kazasından dolayı iptal edilerek sadece festival açılışı için 26 Mayıs'ta Şeyh İsâ Camii'nde Şeyh İsâ ve Soma'da şehit olanlar için dua edilmiş (URL3: 07.11.2018), 2015'te 23-31 Mayıs'ta (URL4: 07.11.2018), 2016'da 2-8 Mayıs tarihleri arasında planlanan festival ülkede yaşanan terör olayları nedeniyle sadece 5 Mayıs'ta Şeyh

İsâ'yı anma töreni şeklinde (URL5: 26.02.2018), 2017'de 13-21 Mayıs'ta ve 2018'de ise 7-13 Mayıs tarihleri arasında düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere festivalin bazı zamanlarda birtakım olaylara bağlı olarak ertelendiği ya da iptal edildiği olmuştur. H.1303/M.1887-1888 senesinde öğlene doğru yağın aşırı yağmur nedeniyle mesirenin iptal edilmesinden dolayı halk tarafından aşağıdaki manzumeler söylenmiştir:

Yağmur yağdı yol göründü

Himmet Hoca çul büründü

Kayıрма Himmet Hoca

Kızına yâr bulundu

Çağlak yolları çamur oldu

Baklavalarda hamur oldu

Ümmet Hoca gavur oldu

Lale açmış Çağlak Dağı göründü

İhtiyarı genci birden yürüdü

Çoruk Dağı bulutlara büründü

Arabalar dizim dizim dizildi

Fukaralar çalı dibine bürüldü

Şekerli zerde kıl heybeden süzüldü

Kırmızıdır Haşim'in atının haşesi

Çağlak'ta kaldı Penbe Hanım'ın maşası

Sırsıklam oldu ağası hem paşası

Çağlak Deresi dedik dedik özendik

Sattık savdık hazırlandık bezendik

Boylu boyuna çamurlara uzandık (Müderrisoğlu [ty]: 21-23)

2.3. Mekân

Eğlence mekânları Türk kültürünün yaratıldığı, icrâ edildiği ve değiştirildiği, çoğunlukla geleneksel, sözel bilginin aktarıldığı ve yerel yaşantının canlı tutulduğu, özetle geleneğin egemen olduğu belli başlı "kamusal alanlar"dır. Bu kamusal alanlarda yaratılan fikirler, eğilimler, değerler, kurumlar ve normlar, ilgili toplumun kimliğini oluşturmaktadır (Özdemir 2005: 93-94). Anlatı türleri ve gösteriye dayalı icraların geleceğe aktarılmasında sözlü kültür ortamları yani mekânlar önemli bir işleve sahiptir. Dille aktarılan ya da yeniden gösterilen folklor ürünleri, durağan değil değişkendir ve üstelik olayın yer aldığı sosyal çevrenin dinamikleri ile gösterime gelir. Bu dinamiklere göre folklorun mesajı, şekli, gösterimi, işlevi ve nakışları değişerek ortaya çıkar (Azadovski 1992: 32).

Çağlak Mesiresi, ilk düzenlendiği zamanlarda Şeyh İsâ'nın on yedi gün konakladığı Akhisar'ın kuzeydoğusundaki Kargın Köyü yakınlarında bulunan Çağlak Deresi'nin olduğu yerde kutlanmıştır. Mesire yerinin ilçe merkezine biraz uzak olmasından dolayı Çağlak Mesiresi'nin yapıldığı mekâna ulaşım eski dönemlerde kağnılar, merkepler ve katırlarla yapılırdı. Yaylı denilen çift beygirli arabalar ise zenginlerde kısıtlı sayıda bulunurdu. Bu sebeple çiftçisi çok olan Akhisar'da Nevruz öncesinde öküz ve mandalar temizlenir, taranır, yüz ve kuyrukları kına ile boyanırdı. Allı yeşilli kurdelelerle klabdan ve zerrin tellerle hayvanların boynuz ve kulakları süslenir, boynuzlarının uçlarına birer elma veya portakal takılırdı. Nişanlı kız ve erkeklerle onların aileleri mesire yerine mutlaka bu şekilde süslenmiş arabayla gelirdi. Ayrıca nişanlıların bulunduğu arabanın boyunduruğuna arabayı sevk ve idare eden hizmetçiye hediye olarak bir parça kumaş bağlanırdı. Diğer yerleşim yerlerinden mesire alanına gelenler de aynı uygulamaları yaparlardı (Müderrisoğlu [ty]: 13). Kağrı arabası ya da binek hayvanları olmayanlar ise yayan olarak mesire alanına giderlerdi. Burada da zengin ile fakir kesim arasındaki farklılık kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (K.K.1). Mesire yerine gelen aileler iki-üç metre aralıklarla oturup konaklardı. Bu şekilde aileler arasında yakınlık kurulup samimiyet artırılırdı (Müderrisoğlu [ty]: 14).

Günümüzde düzenlenen Çağlak Festivali kapsamında farklı etkinlikler yapıldığı ve yaklaşık bir hafta sürdüğünden dolayı kutlamalar açık ve kapalı olmak üzere değişik mekânlarda tertip edilmektedir. Festivalde yapılan etkinliklere ve programa bağlı olarak; Şeyh İsâ Camii ve Türbesi, Çağlak Deresi, Çağlak Kent Ormanı, güreş sahası, atış poligonları, futbol sahası/stadyum, konferans ve sergi salonları gibi mekânlar kullanılmaktadır. Etkinliklere ulaşım şahsi araçlarla birlikte belediye tarafından tahsis edilen vasıtalarla yapılmaktadır.

2.4. Yiyecek ve İçecekler

Yemek, sadece besini oluşturan kimyasal maddeler ve organizmanın canlılığını sürdürmesi için taşıdığı önem esasında değerlendirilecek bir durum değildir. Temininden tüketimine kadar yemekle ilgili oluşumlar insanların topluluksal davranışını dolayısıyla kültürü önemli bir konu hâline getirmiştir. İnsan birliktelikleri kurumsallaşmış davranış örüntüleriyle şekillenen oluşumlardır. Bu oluşumlar gerek dinsel gerekse dinsel olmayan ritüelleri de kapsamaktadır. Tüm bu ritüeller içinde hem günlük hayatın düzenlenmesinde hem de din temelli davranışların günlük yaşam üzerine etkisinde yemek temelli seremoniler önemli bir yer tutmaktadır. Bu seremoni ve ritüeller bir topluluğu diğerlerinden ayıran temel davranış örüntüleridir (Beşirli 2010: 168).

Kültürel veya yerel kimliğin aktarılması, öğretilmesi, kabul edilmesi, açıklanması, pekiştirilmesi, sürdürülmesi ve tanıtılması yemek sofralarının iletişimsel sistemiyle (kodlamalar, mesajlar, anlamlandırmalar/çözümlemeler) sağlanır. Özetle yemek ve içecek, dil ve giysi gibi farklı bir iletişim biçimidir (Özdemir 2005: 177).

Çağlak Mesiresi/Festivali'nde tüketilen yiyecek ve içecekler dönemin şartlarına göre değişmekle birlikte mesire olarak düzenlendiği yıllarda yenilen belirli yemekler vardı. Bu yiyecekler; pilav, zerde, kaynamış yumurta, marul salatası, asma yaprağı sarması ve nişasta

helvasıydı. Bunlar o dönem için az da olsa her evde bulunabilecek yiyeceklerdendi. Özellikle zerdenin orada pişirilip dere suyunda soğutulması gerekirdi. Kuzu dolması, söğüş, baklava gibi yiyecekler ise isteğe ve maddi duruma bağlı olarak hazırlanırdı. Bunların dışında kişilerin imkânlarına göre değişik yemekler de yapılırdı (Müderrişoğlu [ty]: 13).

Mesirede yemek, eski dönemlerde cirit, cop ve nişan talimleri yapıldıktan sonra öğleye doğru herkes misafirleriyle birlikte ailelerinin yanında toplanarak yenirdi. Evlilik çağında olup sağdııcı bulunan her delikanlının, sağdııcı ile birlikte öğle yemeğine gitmesi âdeti. Bu sağdıçlar yemeğe giderken evvela yemişçilere uğrayıp nişanlı kızın nişanlısının sağdıcına gönderdiği köşeleri işlenmiş büyük çevreyi her türlü yemiş ve çerezle doldururlardı. Çevrenin dört ucunun ikisi bir tarafından diğer ikisi bir tarafından birbirine bağlanırdı. Bağlanmış kısımların bir tarafını nişanlı erkek, diğer tarafını sağdıç tutarak sevdikleri diğer üç beş arkadaşlarıyla birlikte nişanlıların müşterek konak yerlerine giderlerdi. Bu genç kabileler konak yerlerine yaklaşınca çerez mendili yenge tarafından alınarak konağın biraz gerisinde bulunan nişanlı kıza verilirdi. Yemekler yenip kahveler içildikten sonra getirilen meyve ve çerezler ikram edilirdi (Müderrişoğlu [ty]: 16-17).

Günümüzdeki Çağlak Festivali kutlamaları kapsamında belediye ve dernekler gibi çeşitli kurumların destekleriyle helva, lokma, keşkek, çay gibi yiyecek ve içecek ikramları yapılmaktadır. Keşkek karılması belediyenin düzenlediği festival programı içerisinde geleneksel hâle getirilmiştir (Tuna 2018: 149). Son yıllarda Akhisar Belediyesi tarafından festival programına zeytinyağlı yemek yarışması da eklenmiştir. Yemek yarışması; hamur işi, tatlı kategorisi ve zeytinyağlı yemek kategorileri olmak üzere üç dalda yapılmaktadır. Katılımcılara ve dereceye girenlere özel hazırlanan zeytinyağı şiltlerinden oluşan sandıklar hediye olarak verilmektedir (URL10: 06.11.2018).

2.5. Eğlence Şekilleri/Aktiviter

Türk eğlence sistemi içerisinde yer alan pek çok oyunun, değişen bağlam ve istekler doğrultusunda artık oynanmadığı, buna karşılık bazı oyun türlerinin değişik biçim ve adlarla yeniden rağbet görmeye başladığı tespit edilmiştir (Özdemir 2005: 236). Çağlak Mesiresi/Festivali kapsamında icra edilen eğlence şekillerinin/aktiviterinin de bazıları devam ettirilirken bazılarında zamanla değişmeler meydana gelmiştir. Ayrıca mesirenin festivale dönüşmesi ve kapsamının genişlemesine bağlı olarak programına yeni eklenen eğlence şekilleri/aktiviter de vardır.

Toplumların eğlence anlayışlarındaki değişiklik Walter J. Ong (2010) un terimleriyle, birincil sözlü kültür ortamından yazılı kültür ortamına ve daha sonra da yazılı kültür ortamından elektronik kültür ortamına geçişle birlikte değişmekte ve yeniden biçimlenmektedir. Özellikle iletişim ve ulaşım alanlarındaki değişmeler ile toplumların refah seviyelerindeki artış, kitlelerin eğlence şekillerini de etkilemektedir (Özdemir 2005: 30). Festival kapsamında; güreş müsabakaları, atıcılık ve nişan talimleri, binicilik, cirit ve cop oyunları, halk konserleri, stand-up gösterileri, futbol turnuvaları, halk oyunu gösterileri ve farklı bölgelere ait etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

a. *Güreş Müsabakaları*: Çağlak Mesiresi'nde tertip edilen eğlencelerden biri güreş müsabakalarıdır. Çağlak'ta güreş eski dönemlerde; baş, başaltı, orta ve ayak olmak üzere dört kategoride düzenlenmiştir. Belediye tarafından da dereceye girenlere hediyeler verilmiştir. Konak yerlerinde yemekler ve çerezler yenip biraz istirahatten sonra erkekler güreş meydanına giderlerdi. Erkekler güreş meydanındaki seyircilerin ilk halkasını, kadın ve genç kızlar da ikinci seyirci halkasını oluşturup müsabakaları izlerdi. Çağlak'ta kispetli ve yağlı güreşlerden ziyade kispetsiz ve yağsız güreşler daha fazla yapılmıştır. İlk önce ayak, orta ve başaltı güreşleri yapılır ve en sonunda başpehlivan güreşine geçilirdi. Burada cazgırların rolü önem arz etmektedir. Müsabakalardan önce cazgırlar çeşitli salavatlamalar söylerlerdi. Aşağıda güreş müsabakalarında söylenen salavatlama örnekleri verilmiştir:

Pehlivan pehlivan

Hani pirimiz Hazreti Hamza ve Hazreti Ali

Her neyi tutsalar boş çıkmazdı elleri

Tırnaktan güreşirdi pehlivan Koca Veli

Onlara bile kalmadı dünya pehlivan

Pehlivan pehlivan

Balıkesir yaylasında yayladı

Saruhanlı ovasında büyüdü

Er meydanında posyunu döğdü

Akkocalı Ali pehlivana kalmadı dünya pehlivan

İstanbul'dan çıktı Menzillen tatar

Kimi külağını kimi sarığını satar

Kündeye getirince dombayı atar

Koçbeyli Osman'a da kalmadı dünya pehlivan.

Cazgır bu gibi salavatlamaları söyledikten sonra;

İki yiğit çıktı meydana

İkisi de birbirinden merdane

İkisinin de işini Allah onara

der ve eliyle pehlivanları meydana "Ohara" diyerek iter. Bunun üzerine pehlivanlar meydana peşrev yaparak dolaştıktan sonra seyircileri selamlar. Ardından birbirleriyle helalleşip güreşmeye başlarlar. Güreş müsabakaları bu şekilde sona erer (Müderrişoğlu [ty]: 17-20).

Günümüzde tertip edilen Çağlak Festivali'nde güreş müsabakaları Akhisar Belediyesi Arap Mustafa Yıldız Güreş Alanı'nda yapılmaktadır. Güreşler; minik-1, minik-2, teşvik-1, teşvik-2, tozkoparan, ayak, deste küçük, deste büyük, küçük orta küçük, küçük orta büyük, büyük orta, başaltı, başpehlivan olmak üzere on üç kategoride gerçekleştirilmektedir. 2018 yılındaki festivalin Başağalığını 45 bin liraya Muammer Efe alırken cazgırlığını da Kırkpınar

Cazgırı Bayram Ali Dede yapmıştır. Belediye tarafından ilk üçe girenlere çeşitli hediyeler verilmektedir (URL11: 06.11.2018).

b. Atıcılık ve Nişan Talimleri: Çağlak Mesiresi'nde atıcılık ve nişan talimleri geçmişte yapıldığı gibi günümüzde de devam ettirilen bir etkinliktir. Mesire'de 1930'lu yıllarda silah atmak ve silah taşımak yasaklanmıştır. Daha önceki yıllarda ise eczalı tabanca denilen tek veya çift namlulu küçük tabancayı sadece elinde tutabilecek güce sahip çocuklarla altmış yaşına kadar her erkek taşınması yasak olmayan av silahlarıyla mesireye giderlerdi. Silahı bulunmayan erkekler ise toplum tarafından ayıplanırdı. Ayrıca silah sesine ve barut kokusuna alışması için küçük erkek çocuklarını silahın kundak ve tetiğinden tutturarak aile ortasında ve konak yerinde havaya ateş ettirilirdi. Yanında silahı bulunan mesireye katılan kişiler, sabahtan akşama kadar zabitanın, Çağlak saymanları ve erleri denilen kişiler tarafından konaklanan yerin dışında güvenli bir bölgeye dikilmiş hedeflere atış yaparlardı (Müderrişoğlu [ty]: 16).

Günümüzde tertip edilen Çağlak Festivali'nde trap atışları yapılmaya devam edilmektedir. 559. Çağlak Festivali'nde Akhisar Belediyesi ile Akhisar Avcılık ve Atıcılık Spor Kulübü'nün ortaklaşa düzenlediği trap atışları Çağlak Kent Ormanı, Akhisar Belediyesi Trap Atış Poligonu'nda süperler, profesyoneller, amatörler ve yıldızlar olmak üzere dört kategoride yapılırken yarışmalar iki gün sürmüştür. Yarışmalarda dereceye girenlere kupa, madalya, tabanca, fişek ve tablet hediye edilmiştir (URL7: 06.11.2018).

c. Binicilik, Cirit ve Cop Oyunları: Önceki yıllarda mesire alanında kahvaltı yapıldıktan sonra cirit oyunları icra edilirdi. Uygun bir alanda davulların eşliğinde ilk önce usta biniciler daha sonra da kısmen usta ve acemiler tarafından cirit oynanırdı. Cirit oyunundan sonra 8-10 metre uzunluğunda iki sırik ucuna bir ip bağlanır ve bu ipin bir kenarına ipekli bir kumaş sarılırdı. Her süvari ellerindeki mısır değneği denilen kınayla boyalı veya buna benzer bir cop değneğiyle sıra ile hayvanlarını dötrnala koşturarak gerilmiş bu ipin hizasına gelince var kuvvetiyle yere vururlardı. Bu darbe neticesinde havaya sıçrayan değneği gerilen ipin üzerinden geçirmeye/aşırmaya çalışırlardı. Kimin değneği ipin üzerinden geçerse ipe talik edilen ipekli kumaş o şahsın hayvanının boynuna sarılır ve ip hemen indirilirdi (Müderrişoğlu [ty]: 15).

Mesirede bu aktivitelerin dışında konaklayanlar arasında gezen birçok seyyar oyuncular, maymuncular ve ayıcılar gibi farklı kişiler tarafından değişik oyunlar sergilenirdi. Ayrıca yer yer davullar ve zurnalar eşliğinde zeybek oyunları icra edilerek oynanırdı (Müderrişoğlu [ty]: 16).

Günümüzde düzenlenen festivallerde ise cirit ve değnek atışı yarışmaları tertip edilmektedir. 2018 yılında 559'uncusu düzenlenen festivalde Akhisar Atçı Dostları Derneği tarafından organize edilen cirit ve değnek atışları yapılmış ve dereceye girenlere nakdî para ödülü verilmiştir (URL6: 06.11.2018).

ç. Halk Konserleri: Günümüzde tertip edilen Çağlak Festivali'nde her yaş grubuna hitap eden farklı müzik tarzlarında halk konserleri düzenlenmektedir. Yerel ve ulusal sanatçıların davet edildiği bu konserlere halkın büyük ilgi gösterdiği görülmektedir. Bir festival programı içerisinde farklı tarihlerde birden fazla konser yer almaktadır.

d. Stand-up Gösterileri: Son yıllarda düzenlenen festivallerin programında yer verilen stand-up gösterileri halkın büyük rağbet gösterdiği bir eğlence şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Son iki yılda eğlence amacının dışında sosyal sorumluluk projesi niteliğinde Akhisar Kent Konseyi Engelli Meclisi tarafından organizasyonu yapılan bu gösterilere, engelli stand-upçü Erman Eranıl davet edilmiştir (URL15: 06.11.2018).

e. Futbol Turnuvaları: Festival kapsamı içerisinde masterler ve minikler olmak üzere iki farklı yaş grubunda futbol turnuvaları tertip edilmektedir. Turnuva, Akhisar Belediyesi, Akhisar Gençlik ve Spor Hizmetleri İlçe Müdürlüğü ve Akhisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ortaklaşa düzenlenmektedir. Turnuvada dereceye giren takımlara değişik hediyeler verilmektedir (URL9: 06.11.2018).

f. Halk Oyunu Gösterileri: Festivalin Çağlak Mesiresi adıyla tertip edildiği dönemlerde davullar ve zurnalar eşliğinde zeybek oyunları icra edildiği bilinmektedir (Müderrişoğlu [ty]: 16). Günümüzde ise Akhisar Belediyesi Halk Oyunları Ekibi tarafından düzenlenen festival programı kapsamında gösteriler yapılmaktadır.

g. Diğer Etkinlikler: Yukarıda verilen eğlence şekilleri ve aktivitelerin dışında; briç turnuvası, satranç turnuvası, resim, karikatür, fotoğraf, nakış, çini, takı ve ahşap oyuncak sergileri, farklı yörelere ait geleneksel uygulamalar, zeytinyağlı yemek yarışması, farklı konularda uzman kişilerle söyleşiler de festival kapsamında yer verilen diğer etkinliklerdir. Ayrıca 2018’de düzenlenen festival programına Çağlak koşusu da eklenmiştir.

2.6. Giyim-Kuşam Düzeni

Giysi, insan hayatının her evresinde doğumdan ölüme kadar farklı şekillerde ve değişik işlevlerde yer bulmaktadır. Türk insanı her türlü tören, kutlama ve eğlenceye yeni giysilerle, ekonomik durumu yenilerini almaya yeterli değilse onarılmış ve temiz elbiselerle katılmaya çalışır. Diğer bir ifadeyle Türkiye’nin herhangi bir yerinde özel bir günün varlığı, öncelikle insanların elbiselerinden anlaşılabilir. Aynı zamanda bu tür özel günlerde çoğu kez yetişkin erkeklerin aksine, çocukların genç kız ve delikanlıların, kadınların özel giysiler giydikleri gözlemlenmektedir. Bu nedenle Türkiye’deki giyim-kuşam araştırmaları, daha çok bu kesimleri dikkate almıştır. Yine, pek çok halk bilimsel çalışmadan derlenen birçok malzeme “günlük giyim-kuşam, tören giyim-kuşamı” şeklinde sınıflandırılmış ve daha çok tören kıyafetleri üzerinde yoğunlaşarak incelenmiştir (Özdemir 2005: 273). Bu türden tören giyim-kuşamının kullanıldığı organizasyonların başında; Nevruz, Hıdırellez, dinî bayramlar, yerel ve ulusal festivaller, düğünler, mevsimlik eğlence ve şenlikler vs. gelmektedir.

Çağlak Mesiresi’ne katılacak olan kadın-erkek, genç-yaşlı toplumun her kesimine mensup kişilerin eski dönemlerde günler öncesinden kendi imkânları ölçüsünde hazırlık yapmaya başladıkları bilinmektedir. Bu hazırlıkların mesireye katılacak olan kişilerin giyim-kuşam düzenine kadar yansıdığı görülmektedir.

Eski dönemlerde küçük kızlar ve oğlanlarla kırkını geçmiş ve bir çocuk annesi kadınlar en yeni ve temiz kıyafetlerini giydikleri gibi yeni gelinler gelinlik elbiselerini ve evlenme çağında olan kızlar da kendi hazırladıkları yöresel kıyafetleri giyerlerdi. Kızların giydiği elbise; ipeklî/ipeksiz kumaş elbiselerle renkli kadifeden biçilmiş, üzerine telli ve dökme tabir

edilen sarı madeni örgülerle kaplanmış zerrin, kısa sakolarla yine taka denilen renkli ipekli ve telli altı parmak ve taraklı denilen kumaşlardan biçilmiş şalvarlar ve ökçeleri gümüşle kaplanmış sarı renkte yüzleri renkli kadife ile maskelenmiş ayakkabı, başlarına en ince ipekli oyalarla çevrilmiş en iyi yemeniler ve bunların üzerine uygun başörtüleri giyerlerdi. Herkesin maddi durumuna göre ziynet baş altınları ve gerdanlıklar, inciler, altın bilezikler, altın veya gümüşten yapılmış kemer kuşaklar, uçları ipek veya telle işlenmiş uçkurlar takarlardı. Her kadın mesire gününün arifesinde ellerine düz şekilde sarı veya nakışlı çiçekli kınalar yakarlardı (Müderrişoğlu [ty]: 10).

Günümüzde kutlanan Çağlak Festivali'ne katılan kişilerin giyim-kuşamlarında yukarıda verildiği gibi herhangi bir özel kıyafet düzeni yoktur. Sadece festival boyunca halk oyunu icra edenler, güreş ve binicilik müsabakalarına katılanlar kendilerine uygun kıyafetler giyerler. Festivali izlemeye gelenler ise mevsim şartlarına göre kendi istedikleri şekilde giyinirler.

2.7. İşlevleri

Halk bilgisinin yazılı, sözlü, görsel, maddi vb. ürünlerinin her biri belirli işlevlere sahiptir. Festivaller birden fazla işlevi olan etkinliklerdir. Bu bakımdan Çağlak Mesiresi/Festivali de düzenlenme şekli ve uygulamaları noktasında eğlenme ve hoşça vakit geçirme, maddî kazanç elde etme, geleneksel kültürün aktarımı, sosyal birliktelik sağlama, toplumsal ya da kişisel baskılardan kurtulma gibi birden çok işleve sahip olan sosyal bir organizasyondur. Bu yönüyle özellikle eski dönemlerde düzenlenen mesireler, bekârların/ailelerin kendilerine/evlatlarına kız baktıkları etkinliktir. Gençlerin birbirlerini ilk defa burada görüp beğenmeleri, farklı yerlerden gelen ailelerin çocuklarının birbirlerini tanımaları, nişanlı ya da sözlü olanların hediyeleştikleri yerdir.

Çağlak Mesiresi'nde eski dönemlerde nişanlılar arasında hediyeleşme de yapılırdı. Nişanlı kızlar, nişanlılarına kendi elleriyle işledikleri ipekli poşu denilen değirmi baş sargısı, yetmiş beş santimlik dörtgünden küçük olmamak üzere köşeleri ince kırmızı ve beyaz sırma tellerle işlenmiş çevreler, uçkurlar, çeşitli ipeklerle örölmüş tütün, para ve saat keseleri, çorap gibi hediyeler verirlerdi. Aynı zamanda yavuklunun aile fertleriyle yakın akrabalarına da bu şekilde uygun hediyeler gönderildiği gibi sağdıca da damada verilen hediyelerin aynından gönderilirdi. Damat adayı da nişanlısına ve onun ailesine yaşlarına göre elbiselik kumaşlarla özellikle bir-bir buçuk metre büyüklüğünde ipekli Şam üstlüğü denilen başörtüsü gönderirdi. Ayrıca nişanlı kızla ailesinin mesire alanına ulaşım masraflarını da karşılardı (Müderrişoğlu [ty]: 15).

Çiftçilerin ve tüccarların ürettikleri gıda, giyim, hediyelik eşya gibi ürünlerini hem şehir merkezinde hem de festival alanında açtıkları sergilerle satışa sunarak maddi kazanç elde ettikleri ve bu şekilde ekonomik kalkınmaya katkı sağlandığı bir organizasyondur. Satılan/ikram edilen yöresel yiyeceklerle/içeceklerle ve geleneksel keşkek karımıyla maddî kazancın yanında yemek kültürünün aktarımı/tanıtımı da yapılmaktadır. Cirit, güreş, at yarışı, atıcılık, konserler gibi oyun ve diğer aktivitelerle katılımcıların eğlenmesi sağlanmaktadır. Bu şekilde insanların içinde buldukları maddî, manevî ve iş gibi farklı sıkıntılarından belirli bir süre de olsa uzaklaşmalarına vesile olmaktadır.

Festivaller, insanların bir araya gelmesi, anlayış ve yaşama sevincinin oluşturduğu atmosfere katılması için bir ortam yaratmaktadır. Genel katılımın sağlandığı festivaller, çoğu zaman topluluğun bir araya geldiği ender etkinliklerdendir. Katılımcılar festivalde etkileşim içine girerek güven ve samimiyet ortamında birbirleriyle özdeşleşirler. Bu bakımdan festival, toplumsal uyumu geliştirmede, bireyleri topluluk ya da grupla bütünleştirmede ve paylaşılan, tekrarlanan ve olumlu olarak teşvik eden bir performansın üyeleri olarak kalmalarını sağlamada başlıca araçtır (Smith 2009: 346-347). Çağlak Festivali de farklı yerlerden gelen ailelerin birbirleriyle tanışıp kaynaştıkları, oluşan samimiyet ve güven ortamı neticesinde yeni dostlukların hatta akrabalıkların oluştuğu ve bu ortaklıkların nesiller arasında da sürdürülerek kaynaşmanın devam ettirildiği, yöresel uygulamaların icra edilerek yeni nesillere aktarımının yapıldığı bir etkinlik olması bakımından ayrı bir işleve sahiptir.

2.8. İcra Düzeni/Programı

Çağlak Mesiresi'nin zamanla adında değişme meydana geldiği gibi düzenlenme şekli ve içeriğinde de toplumsal yapının ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamak, katılımcı sayısının artırılması, ilçenin tanıtımının daha iyi yapılabilmesi, kutlama süresinin artması gibi nedenlerden dolayı icra düzeninde de farklılıklar/yenilikler ortaya çıkmıştır.

Şeyh İsâ'nın Akhisar'a gelişi dolayısıyla on yedi gün boyunca kurbanlar kesilip yemekler yenmiş, keşkekler karılmış, def ve kudüm eşliğinde eğlenilmiştir. O yıldan sonra Çağlak Mesiresi adıyla kutlanan etkinlik, ilk kez bu şekilde gerçekleştirilmiştir (Müderisoğlu [ty]: 8-9).

Cumhuriyet döneminde Nevruz kutlamaları çerçevesinde Çağlak Mesiresi devam etmiştir. 9-22 Mart 1924 tarihleri arasında kutlanan Nevruz gününde Çağlak Mesiresi'nde at koşuları ve pehlivan güreşleri düzenlenmiştir. 1930'da 21 Mart'ta yapılan mesirede Nevruz günü şerefine pehlivan güreşleri ve cirit oyunları gösterilmiş ve oyunların masrafları belediye tarafından karşılanmıştır. 1931 yılında ise mesirede düzenlenen pehlivan güreşlerinde belediye tarafından davul çaldırılmıştır. 1932'de Nevruz günü 22 Mart'a denk gelmesine rağmen civar kaza ve vilayet halklarının da katılmasını sağlamak amacıyla Akhisar Belediyesi tarafından Çağlak Mesiresi'nin 25 Mart'ta kutlanması kararlaştırılmıştır. Mesire'de cirit ve değnek oyunları, güreş müsabakaları tertip edilmiş, güvenlik maksadıyla jandarma birlikleri ve Hilâlahmer (Kızılay) heyetinden bir sıhhiye heyeti ile sıhhiye çadırı hazır bulundurulmuştur. Fakat 25 Mart gününde havanın kar yağışlı olması nedeniyle mesire 1 Nisan 1932 Cuma günü gerçekleştirilmiştir (Ayaz Çoban 2016: 171-172). 2017 yılında Çağlak Festivali adıyla 558'incisi tertip edilen Çağlak Mesiresi'nin 13-21 Mayıs tarihlerinde "Çağlak: Akhisar'ın Festival Hali" temasıyla kutlanmıştır. Festival programı günümüz toplumunun her katmanının ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap verecek şekilde spor ve yarış müsabakalarının yanında çeşitli kültür sanat etkinliklerine de yer verilerek düzenlenmeye çalışılmaktadır. 2017 yılında tertip edilen festivalin programı şu şekildedir: "13 Mayıs Cumartesi: trap atışları, 25. açık satranç turnuvası; 14 Mayıs Pazar: trap atışları, 25. açık satranç turnuvası; 15 Mayıs Pazartesi: festival açılışı, sanat atölyesi sergi açılışı, 6. Çağlak Festivali masterlar futbol turnuvası, Rumeli gecesi; 16 Mayıs Salı: 8. Umut Fırat futbol turnuvası, Akhisar Belediyesi hediyelik ahşap sanat atölyesi; 6. Çağlak Festivali masterlar

futbol turnuvası, konser; 17 Mayıs Çarşamba: Akhisar Belediyesi deri sanat atölyesi, karikatür sergisi açılışı, 6. Çağlak Festivali masterlar futbol turnuvası, stand-up gösterisi; 18 Mayıs Perşembe: Akhisar Belediyesi ahşap boyama atölyesi, 8. Umut Fırat turnuvası, konser, konser; 19 Mayıs Cuma: Akhisar Belediyesi çini atölyesi, Şeyh İsâ ve Çağlak Festivali söyleşisi, 6. Çağlak Festivali masterlar futbol turnuvası finali, gençlik konserleri; 20 Mayıs Cumartesi: 8. Zeytinyağlı yemek yarışması, spor müzesi açılışı, Akhisar Belediyesi halk oyunları gösterisi, gençlik konseri; 21 Mayıs Pazar: Çağlak yürüyüşü, 7. briç turnuvası, zigoş ekibi, cirit-değnek ekibi, yağlı güreş, Akhisar Belediyesi halk oyunları”²

3. Akhisar Çağlak Mesiresi/Festivali ve Bosna Hersek Ayvaz Dede Şenlikleri İlişkisi

Çağlak Mesiresi/Festivali ve Ayvaz Dede Şenlikleri arasındaki ortak nokta Manisa'nın Akhisar ilçesi ve her iki etkinliğin de başlangıcının çok eski bir geçmişe ve birbirine yakın tarihlere denk gelmesidir. Çünkü 559'uncusu kutlanan Çağlak Mesiresi/Festivali Akhisar'da tertip edilmekte, 508'ncisi düzenlenen Ayvaz Dede Şenlikleri'nin ortaya çıkmasına vesile olan Ayvaz Dede de Akhisarlıdır. Ayvaz Dede'nin asıl adı, Bosna'ya ne zaman ve ne için geldiğiyle ilgili farklı görüşler vardır. Birinci görüş; Fatih Sultan Mehmed'in 1463'te Bosna'ya düzenlediği sefer sırasında fethin manevî yönünü tamamlamak amacıyla bu topraklara getirdiği kırk dervişten biri olduğudur (Dayanç 2016: 893). İkinci görüş; Ayvaz Dede'nin XVI. asrın ikinci yarısında yaşayan ve Halveti şeyhlerinden Akhisarlı Hasan Kâfi olduğu yönündedir (İzeti 2013: 199-200). Ayvaz Dede'nin Bosnalı bir derviş olduğu düşüncesidir. Bu iddia, Ayvaz Dede'ye ait olduğu ifade edilen kasideye dayandırılmaktadır. 1480 yılında Bosna'ya saldıran Kral Matijaşa karşı Boşnak Müslümanların savunmasını anlatan Ayvaz Dede Kasidesi'nin bu fikri doğruladığı iddia edilmektedir. Bu fikrin en önemli savunucusu, XX. yüzyılın önde gelen Boşnak tarihçilerinden Muhamed Hadžijahić'dir. Ayvaz Dede ile ilgili farklı bir düşünceyi de Salih Jaliman ortaya atmıştır. Jaliman'a göre, Ayvaz Dede Bogomil bir din adamıdır. Salih Jaliman, bu fikrini ilmi temellere dayandırmadığı için ilim adamları tarafından dikkate alınmamıştır (İyiyol 2010: 97). Hayatı hakkında farklı görüşler olsa da Ayvaz Dede, yaptığı faaliyetlerle o bölgenin Müslümanlaşmasına katkı sağlamış bir şahsiyettir. Öyle ki kendi adına düzenlenmiş ve yüzyıllardır devam eden bir şenlik de bulunmaktadır.

Bosna Hersek Ayvaz Dede Şenlikleri, her yıl Haziran ayının son Pazar günü Saraybosna'ya 60 km mesafede Zenica yakınlarında Donji Vakuf Belediyesi'ne bağlı Prusac (Akhisar) Köyü'nün 7 km yukarısındaki, orman içi yüksek ve geniş bir alanda kutlanan bir etkinliktir (Atalay 2014: 73). 2018 yılında 508'ncisi tertip edilmiştir.³ Bu şenliğin ortaya çıkmasında etkisi olan Ayvaz Dede'yle ilgili anlatma şu şekildedir:

“Ayvaz Dede, bugünkü Bosna Hersek'in Donji Vakuf adlı şehrinin Prusac adlı küçük bir köyünde yaşarken burada ciddi bir su sıkıntısı zuhur eder. Sadece insanlar değil bütün

² Akhisar Belediyesi tarafından hazırlanan 2017 yılı Çağlak Festivali programından alınmıştır.

³ Ayvaz Dede Şenlikleri, Bosna Hersek'in bağımsızlığını ilan etmeden önce 1947'de Eski Yugoslavya döneminde yasaklanmış ve tekrar 1990'da kutlanmaya başlanmıştır. (<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/508-ayvaz-dede-senlikleri-sona-erdi/1192330>; erişim tarihi: 11.11.2018)

canlılar susuzluktan yanıp kavrulmaktadırlar. Herkes kendi diliyle ve hâliyle bir şeyler yapmak ister ama bir türlü sonuç alınamaz. Ayvaz Dede, umutsuzluğun bütün yöre halkını kapladığı bu günlerde kırk gün inzivaya çekilir ve kâinatın ortak dili olan duaya sığınır. Kırkıncı gecede bir ara dalar gibi olur ve çok kısa süren rüyasında iki koçun birbirleriyle tokuştuğunu/çarpıştığını görür. Boynuz sesleriyle ayağa fırlar. Uyandığında suyun önünü kapatan kayanın elmasla kesilmiş gibi -hem de beş metre genişliğinde- ortadan ikiye ayrıldığını görür. Bu taze yarıktan berrak bir ırmak çağlamaktadır. Bu kutlu haber kısa sürede Prusac'a ulaşır. Rahmet sadece kayayı değil Bogomil mezhebine mensup Boşnakların kalbini de yumuşatır ve bu hadiseyi duyan yöre halkı akın akın Müslüman olmaya başlar. Bu 'su', Boşnak milli ruhunu yüzyıllardır yaşatmaya devam eden bir arketipe dönüşür." (Dayanç 2016: 894)

Ayvaz Dede'yle ilgili olarak anlatılan bu olayın, Boşnakların İslam diniyle tanışmalarında ve nüfusunun büyük bir kısmının Müslüman olmasında önemli bir etkisi vardır. Halkın Ayvaz Dede'ye duyduğu büyük sevgi Ayvaz Dede'yi Anma Etkinlikleri çerçevesinde geniş çaplı kültürel organizasyonların yapılmasını sağlamıştır (İyiyol 11.11.2018: 382).

Boşnak halk kültüründe Ayvaz Dede hakkında gelişen bir başka pratik de her yıl Haziran ayının sonunda düzenlenen *Ajvatovica* (Ayvaz Dede Şenlikleri) etkinlikleridir. Bu etkinliklere, her yıl binlerce Boşnak, farklı şehir ve ülkelerden katılmaktadır. Günümüzde bir hafta süren etkinliklerin temel töreni; Prusac kasabasından yaklaşık yedi kilometre uzaktaki dağa tırmanıp Ayvaz Dede'nin duasıyla yarıldığına inanılan taştan geçerek tepenin üstünde dua etmektir. Törenler, sabah vakti Prusac'daki Ayvaz Dede'nin kabrini ziyaret edip dua ettikten sonra, Prusac Camii'nin önünden hareketle başlamaktadır. Dağa tırmanışın temel figürleri, ellerinde geldikleri şehirlerin sancağı olan atlılardır. Temsil ettikleri şehrin isminin yazılı olduğu sancağı taşıyan atlılar, önlerindeki din adamları eşliğinde dağa tırmanmaya başlarlar. Sancakların ucu ve atlar, çiçekler ve çeşitli süslerle süslenmektedirler. Bu süslemeler baharın gelişini kutlayan Nevruz ve Hıdrellez şenliklerini hatırlatmaktadır. Atlıların din adamları önderliğinde dağa tırmanışını her yaştan kadın-erkek ve çocuk binlerce insan takip etmektedir. Uzun tırmanış boyunca; atlılar ve din adamları salâvatlar ve tekbirler getirip ilahiler okumaktadırlar. Büyük kalabalık, Ayvaz Dede'nin duasıyla yarıldığına inanılan taşın yakınına gelir. Yaklaşık 30 metre uzunluğunda ve 7 metre yüksekliğindeki yarılmış kayanın içinden sırasıyla; din adamları, sancaklar ve halk geçer. Kayanın bittiği yerde, din adamları dua edip Kur'ân-ı Kerîm okurlar. Kayanın yanında dua ederek bekleme, söz konusu meşhur olayı yeniden yaşama ve yapılan organizasyona kutsiyet verme işlevi taşımaktadır. Bu pratikten sonra kalabalık kitleler, Ayvaz Dede'nin pınarına yakın bir mevkideki dağın tepesinde düzenlenen etkinliklere katılırlar. Binlerce kişinin toplandığı bu mekânda temel amaç, dua ve ibadet etmektir. Binlerce insan, Ayvaz Dede'nin ruhuna Fâtihalar okur, dua eder, ilahi söyleyerek İslamiyet'le tanışmanın teşekkürünü bu mekânda göstermeye çalışır (İyiyol 2010: 105).

Ayvaz Dede Şenlikleri, geçmişte yaşanan bazı olağanüstü olaylar nedeniyle her zaman geniş bir katılımı olmasa da sürekli kutlanmıştır. Savaş yıllarında bile Haziran ayının son

Pazar günü geldiğinde, her tehlikeyi göze alan en az 5-10 kişilik bir grup tüm Boşnak Müslümanları temsilen Türk ve Müslümanlık ahitlerinin devam ettiğine dair ahit tazelemeye bu dağa gönderilir, Ayvaz Dede'nin kabri ziyaret edilir, dağdaki bu açık alanda Allah'a iman, ikrar tazelenir ve dualar edilmiştir (Atalay 2014: 73).

Manisa Akhisar Belediyesi ile Bosna Hersek Donji Vakuf Belediyesi arasında 2010 yılında ortak noktanın Akhisar olması münasebetiyle Akhisar Çağlak Festivali ile Ayvaz Dede Şenlikleri kardeş festival ilan edilmiştir. Bu sebeple her yıl festivallerin düzenlendiği dönemlerde her iki taraftan da heyetlerin katılımıyla festivaller/şenlikler kutlanmaktadır. 2015 yılında ise Manisa Akhisar Belediyesi ile Bosna Hersek Donji Vakuf Belediyesi arasında resmi olarak kardeş şehir ilişkisi kurulmuştur. Ayrıca Akhisar Belediyesi ve Bosna Hersek Donji Vakuf Belediyesi, Çağlak Festivali ve Ayvaz Dede Şenlikleri'ni UNESCO somut olmayan kültürel mirasa dâhil etmek için ortak çalışma yürütmektedir (URL14: 11.11.2018).

SONUÇ

Akhisar'da yetişen mutasavvıflardan biri olan ve H.851-M.1447-1448/H.937-M.1530-1531 yılları arasında yaşayan Şeyh İsa'nın ölümünden üç sene sonra yapılan türbesi ve mescidi 1999'da restore edilmiş ve günümüzdeki son şeklini almıştır. Türbenin yanına 1964-1970 yılları arasında cami ve şadırvan yapılmıştır. Toplum nazarında önemli bir yere sahip olan Şeyh İsa'nın türbesi etrafında birtakım inanç ve uygulamalar da ortaya çıkmıştır. Bunlarda türbeye mum yakılması, bez ve çaput bağlanması, kurban adanması, bereketleneceği inancıyla türbeye herhangi bir yiyecek bırakılarak belirli bir süre sonra alınması gibi uygulamaların günümüzde devam etmediği tespit edilmiştir. Türbeye belirli süreliğine ya da geri almamak üzere tespih bırakmak, gerçekleşmesi istenilen ya da gerçekleşen bir adak için lokma, lokum gibi yiyecek dağıtmak, maddi bağışta bulunmak gibi uygulamalar devam etmektedir.

Çağlak Mesiresi, Şey İsa'nın H.881/1476-1477 yılında Kayseri'de Şeyh Kâsım'ın yanındaki üç aylık eğitiminin ardından memleketine dönüşü vesilesiyle kutlanmaya başlanmıştır. Festivalle Şeyh İsa arasındaki bağlantı yakın döneme kadar halk tarafından tam olarak bilinmezken, son yıllarda yapılan çalışmalar neticesinde bu bilinmezlik ortadan kaldırılmıştır.

Daha önceden mesire olarak kutlanan etkinlik hem isimlendirmede hem de içerik ve süresinde bir değişime gidilerek günümüzde daha geniş kapsamlı olarak festival şeklinde düzenlenmektedir. Bu değişimde toplumsal yapının ihtiyaçlarının ve beklentilerinin karşılanması, toplumun her kesiminin katılımını sağlayarak katılımcı sayısının artırılması, ilçenin tanıtımının daha iyi yapılabilmesi, kutlama süresinin artması gibi nedenlerden dolayı icra düzeninde de farklılıklar/yenilikler ortaya çıkmıştır.

Çağlak Festivali'nin düzenlenme süresi ortalama bir hafta sürmektedir. Sadece Çağlak Deresi'nde değil etkinliklere bağlı olarak Çağlak Kent Ormanı, güreş sahası, futbol sahası, atış poligonları, konferans ve sergi salonları gibi farklı mekânlar da kullanılmaktadır. Festival kapsamı içerisinde atıcılık ve nişan talimleri, binicilik, cirit ve cop oyunları, halk oyunu gösterileri, güreş müsabakaları, futbol turnuvaları, halk konserleri, briç turnuvası,

satranç turnuvası, resim, karikatür, fotoğraf, nakış, çini, takı ve ahşap oyuncak sergileri, farklı yörelere ait geleneksel uygulamalar, zeytinyağlı yemek yarışması, farklı konularda uzman kişilerle söyleşiler de festival kapsamında yer verilen diğer etkinliklerdir.

Manisa Akhisar Belediyesi ile Bosna Hersek Donji Vakuf Belediyesi arasında 2010 yılında ortak noktanın Akhisar olması münasebetiyle Akhisar Çağlak Festivali ile Ayvaz Dede Şenlikleri kardeş festival ilan edilmiştir. Bu sebeple her yıl festivallerin düzenlendiği dönemlerde her iki taraftan da heyetlerin katılımıyla festivaller/şenlikler kutlanmaktadır. Ayrıca Akhisar Belediyesi ve Bosna Hersek Donji Vakuf Belediyesi, Çağlak Festivali ve Ayvaz Dede Şenlikleri'ni UNESCO somut olmayan kültürel mirasa dâhil etmek için ortak çalışma yürütmektedir

KAYNAK KİŞİ DİZİNİ⁴

- K.K.1:** Zarif SÜZGÜN, 1943, İlkokul, Terzi (Emekli)/Şeyhisa Mahallesi Muhtarı, Akhisar/MANİSA, 11.07.2018-09.11.2018.
- K.K.2:** Abdullah BOLAT, 1941, İlkokul, Emekli/Turşucu, Akhisar/MANİSA, 09.11.2018.
- K.K.3:** Ayşe BOLAT, 1952, Okur-yazar değil, Ev Hanımı, Akhisar/MANİSA, 09.11.2018.
- K.K.4:** Bayram UÇAK, 1969, Yüksekokul, Şeyhisa Camii İmamu, Akhisar/MANİSA, 09.11.2018.

KAYNAKÇA

- ATALAY, Mustafa (2014). "Bosna'nın Müslümanlaşması ve Ayvaz Dede Şenlikleri", *Şehir ve Kültür*, Sayı: 2, Eylül, s. 72-75.
- AYAZ Çoban, Belkız (2016). *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Akhisar Kazası*, Akhisar: Akhisar Belediyesi Kültür Yayınları.
- AZADOVSKİ, Mark (1992). *Sibirya'dan Bir Masal Anası*, Girişi yazan ve çev. İlhan Başgöz, Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- BEŞİRLİ, Hayati (2010). "Yemek, Kültür ve Kimlik", *Millî Folklor*, Yıl: 22, Sayı: 87, s. 159-169.
- DAYANÇ, Muharrem (2016). "Bosna Hersek'in Ahmet Yesevî'si Ayvaz Dede", *Geçmişten Geleceğe Ahmed Yesevi Uluslararası Sempozyumu*, Cilt: 2, İstanbul: Şen Yıldız Yayıncılık, s. 891-902.
- İlyâs İbn-i İsâ Akhisarî Saruhanî, *Akhisarlı Şeyh İsâ Menâkıbnâmesi*, hzl. Sezai Küçük, Ramazan Muslu, Sakarya: Aşiyân Yayınları, 2003.

⁴ Kaynak kişilerin bilgileri; adı, soyadı, doğum tarihi, eğitim durumu, mesleği, ikamet yeri ve derlemenin yapıldığı tarih sıralamasına göre verilmiştir. Metinde ise sözlü kaynaklardan alınan bilgilerin kime ait olduğunu ifade etmek için parantez içerisinde "K.K.1" gibi kısaltmalar kullanılmıştır.

- İYİYOL, Fatih (2010). *Boşnak Halk Kültüründe Tekke-Tasavvuf Geleneğinin İzleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İYİYOL, Fatih. “Türkiye-Bosna Hersek İlişkilerinin Gelişmesinde Halk Kültürünün Rolü”, (<https://studylibtr.com/doc/1819382/bosna-hersek-i-CC%87li%C5%9Fkilerinin-geli%C5%9Fmesinde-halk-k%C3%BClt%C3%BCr%C3%BCn%C3%BCn-.../>) (erişim tarihi: 11.11.2018).
- İZETİ, Metin (2013). *Balkanlarda Tasavvuf*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- KOMİSYON (2009). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- MÜDERRİSOĞLU, Mehmet Emin [ty]. *Akhisarda Bahar Bayramı ve (Çağlak Mesiresi)*, İzmir: Marifet Basımevi.
- ONG, Walter J. (2010). *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözüün Teknolojileşmesi*, İstanbul: Metis Yayınları.
- ÖZ, Kefayettin (2012). “500 Yıllık Kardeşliğin Mimarı Fatih Sultan Mehmet Han ve Ayvaz Dede”, *III. Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu Bildirileri*, Cilt: 2, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Matbaası, s. 210-214.
- ÖZDEMİR, Nebi (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- SMİTH, Robert Jerome (2009). “Festival ve Kutlamalar”, çev. Sibel Keskin, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık, s. 341-350.
- STOELTJE, Beverly J. (2009). “Festival”, çev. Petek Ersoy, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 3*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık, s. 334-340.
- TUNA, Fahri (ed.) (2018). *Zarif Bir Adam: Zarif Süzgülün*, İstanbul: Değişim Yayınları.
- URL1: <http://www.akhisarhaber.com/549-caglak-festivali-ve-zeytin-senlikleri-basliyor-3110h.htm> (erişim tarihi: 26.02.2018).
- URL2: <http://www.akhisarhaber.com/554-caglak-festivali-gun-gun-programi-ve-ucretsiz-servis-guzergahlari-15601h.htm> (erişim tarihi: 26.02.2018).
- URL3: <http://www.akhisarhaber.com/555-caglak-festivali-iptal-edildi-19720h.htm> (erişim tarihi: 07.11.2018).
- URL4: <http://www.akhisarhaber.com/556-caglak-festivalinde-yerinizi-alin-23633h.htm> (erişim tarihi: 07.11.2018).
- URL5: <http://www.akhisarhaber.com/557-caglak-festivalinde-sadece-anma-toreni-yapilacak-27663h.htm> (erişim tarihi: 26.02.2018).
- URL6: <http://www.akhisarhaber.com/559-caglak-festivali-cirit-ve-degnek-atislari-renkli-goruntulere-sahne-oldu-36998h.htm> (erişim tarihi: 06.11.2018).
- URL7: <http://www.akhisarhaber.com/559-caglak-festivali-trap-atislari-sona-erdi-36846h.htm> (erişim tarihi: 06.11.2018).
- URL8: <http://www.akhisarhaber.com/akhisar-belediyesi-507-akhisarli-ayvaz-dede-senliklerine-katildi-32839h.htm> (erişim tarihi: 06.11.2018).

- URL9: <http://www.akhisarhaber.com/caglak-festivali-9-umut-firat-futbol-turnuvasi-basladi-36899h.htm>; <http://www.akhisarhaber.com/559-caglak-masterler-futbol-turnuvasinda-1970-akhisar-masterler-sampiyon-oldu-36988h.htm> (erişim tarihi: 06.11.2018).
- URL10: <http://www.akhisarhaber.com/caglak-festivali-9-zeytinyagli-yemek-yarismasi-yapildi-36994h.htm> (erişim tarihi: 06.11.2018).
- URL11: <http://www.akhisarhaber.com/caglak-gures-musabakalarina-rekor-katilim-36999h.htm> (erişim tarihi: 06.11.2018).
- URL12: <http://www.caglakfestivali.com/> (erişim tarihi: 15.11.2018).
- URL13: http://www.gezialemi.com/FestivalEtkinlikAyrinti_Y.asp?ID=174&SAYFA=10 (erişim tarihi: 26.02.2018).
- URL14: <http://www.yeniakhisarinsesi.com/haber/akhisar-506ayvaz-dede-senliklerinde-kulturel-mirasina-sahip-cikti-8308.html> (erişim tarihi: 11.11.2018).
- URL15: <https://www.akhisar.bel.tr/etkinlik/45/erman-anil-stand-up-gosterisi.html> (erişim tarihi: 06.11.2018).